

UZASADNIENIE

Celem proponowanej nowelizacji jest optymalizacja niektórych procesów obejmujących swoim zakresem kwestie pozostające w obszarze tzw. spraw obywatelskich. Projekt ustawy o zmianie ustaw w celu optymalizacji niektórych procesów w zakresie spraw obywatelskich, zwany dalej „projektem ustawy”, zakłada dokonanie nowelizacji w:

- 1) ustawie z dnia 6 sierpnia 2010 r. o dowodach osobistych (Dz. U. z 2025 r. poz. 1753), zwanej dalej „ustawą o dowodach osobistych”,
- 2) ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2025 r. poz. 594, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą – Prasc”,
- 3) ustawie z dnia z dnia 17 stycznia 2022 r. o dokumentach paszportowych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1063, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą o dokumentach paszportowych”

– i jest wynikiem przeglądu przepisów powyższych aktów prawnych, dokonanego w związku z upływem ponad 10 lat funkcjonowania ustawy o dowodach osobistych i ustawy – Prasc, a także w związku z upływem 4 lat funkcjonowania ustawy o dokumentach paszportowych.

Dodatkowo projekt przewiduje dokonanie zmian w ustawie z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. z 2025 r. poz. 1611), zwanej dalej „ustawą o obywatelstwie polskim”.

Projektowane zmiany przepisów wychodzą także naprzeciw oczekiwaniom innych interesariuszy, takich jak Rzecznik Praw Obywatelskich, środowisko urzędników stanu cywilnego oraz obywatele, mając na celu usprawnienie określonych procesów administracyjnych w obszarach ich zainteresowania.

Ustawa o dowodach osobistych

Celem nowelizacji ustawy o dowodach osobistych jest usprawnienie oraz unowocześnienie procedur administracyjnych związanych z wydawaniem, unieważnieniem oraz zarządzaniem dowodami osobistymi, poprzez dostosowanie obowiązujących przepisów do aktualnych potrzeb społecznych oraz standardów technologicznych. Proponowane regulacje zmierzają do uproszczenia procesów administracyjnych, zwiększenia dostępności oraz podniesienia poziomu bezpieczeństwa. Wprowadzane zmiany obejmują w szczególności wydawanie dowodów osobistych z wydłużonym okresem ważności dla seniorów, ułatwienie wydawania

dowodów osobistych w sytuacjach wyjątkowych, umożliwienie elastycznego wyboru miejsca odbioru dokumentu, jak również wprowadzenie ułatwień w zakresie zgłaszania jego utraty lub uszkodzenia. Proponowane zmiany stanowią istotny krok w kierunku usprawnienia systemu administracyjnego i zwiększenia ochrony praw obywateli.

Szczegółowy zakres projektowanych zmian

Dowód osobisty dla osoby powyżej 70. roku życia

Obowiązujące przepisy przewidują, że dowód osobisty wydany osobie, która nie ukończyła 12. roku życia, jest ważny przez okres 5 lat od daty jego wydania, natomiast wydany osobie, która ukończyła 12. rok życia, jest ważny przez okres 10 lat od daty jego wydania. Dodatkowo osobie, która ukończyła 12. rok życia, ale od której chwilowo fizycznie nie jest możliwe pobranie odcisków któregośkolwiek z palców, wydawany dowód osobisty jest ważny przez okres 12 miesięcy od daty jego wydania.

Projektowana zmiana art. 7 wprowadza nowy okres ważności dowodu osobistego wydawanego osobie, która ukończyła 70. rok życia. Przewiduje się w takiej sytuacji, że dowód jest ważny przez okres 15 lat od daty jego wydania. Przedmiotowa zmiana ma na celu ograniczenie konieczności ponownego ubiegania się o wydanie dokumentu tożsamości przez osoby starsze, co zmniejszy obciążenie administracyjne i zwiększy komfort seniorów. Jednocześnie, w związku z uwarunkowaniami technologicznymi i międzynarodowymi standardami ICAO, pomimo wydłużonego okresu ważności dowodu osobistego, certyfikat podpisu osobistego, certyfikat identyfikacji i uwierzytelnienia oraz certyfikat potwierdzenia obecności pozostaną ważne przez okres 10 lat. Po upływie tego terminu, w celu dalszego korzystania z elektronicznych funkcjonalności dokumentu, konieczna będzie jego wymiana. Po upływie 10 lat dowód osobisty nie będzie również mógł spełniać wymogów dla kwalifikowanego urządzenia do składania podpisu elektronicznego.

Odbiór dowodu osobistego w innym organie gminy niż złożono wniosek

Obecnie przepisy przywidują konieczność odbioru dowodu osobistego w siedzibie organu gminy, w którym złożony został wniosek o jego wydanie. Nie jest możliwe stosowanie w tym przypadków żadnych wyłączeń. Nowelizacja art. 30 ust. 1 wprowadza możliwość wyboru innego organu gminy jako miejsca odbioru dokumentu. Osoba składająca wniosek będzie mogła na etapie jego składania zadeklarować wolę odbioru dowodu osobistego w innym, wskazanym przez siebie, organie gminy (zmiana art. 28 pkt 10b). Wystawcą dokumentu

pozostanie jednak organ gminy, w którym pierwotnie złożono wniosek o jego wydanie. Jednocześnie organ gminy, w którym następować będzie odbiór dowodu osobistego będzie miał dostęp w systemie do wniosku, żeby mógł dokładnie zweryfikować dane zawarte w dokumencie przed jego wydaniem obywatelowi.

Wprowadzenie tej regulacji ma na celu zwiększenie elastyczności procedury administracyjnej oraz redukcję niedogodności związanych z koniecznością wizyty w urzędzie, w którym wniosek został złożony, jeżeli znajduje się on w znacznej odległości od miejsca codziennego pobytu osoby.

Możliwość zgłoszenia utraty lub uszkodzenia dowodu osobistego lub zgłoszenia podejrzenia nieuprawnionego wykorzystania danych osobowych w miejscu pobytu osoby

Celem proponowanej zmiany jest zapewnienie osobom, które zgłosiły organowi gminy niemożność złożenia wniosku o wydanie dowodu osobistego w siedzibie urzędu, możliwości jednoczesnego zgłoszenia utraty lub uszkodzenia dowodu osobistego lub zgłoszenia podejrzenia nieuprawnionego wykorzystania danych osobowych. Osoba ubiegająca się o wydanie dowodu osobistego z powodu utraty dotychczasowego dowodu osobistego (art. 46 ust. 1 pkt 4) przed złożeniem wniosku o wydanie dowodu osobistego obowiązana jest bowiem zgłosić utratę dowodu osobistego. W związku z tym przyjęcie w takiej sytuacji zgłoszenia utraty dowodu osobistego pozwala na złożenie wniosku o wydanie dowodu osobistego i jego dalsze procedowanie. Obowiązujące przepisy nie przewidują obecnie takich możliwości.

Możliwość złożenia wniosku o wydanie dowodu osobistego i dokonanie innych zgłoszeń wyłącznie przez rodzica dysponującego władzą rodzicielską

Obowiązujące przepisy nie odnoszą się do kwestii władzy rodzicielskiej rodzica. W związku z powyższym nowelizacja wprowadza przepisy przewidujące, że wniosek o wydanie dowodu osobistego dla dziecka będzie mógł być złożony wyłącznie przez rodzica sprawującego władzę rodzicielską, która nie została ograniczona w sposób uniemożliwiający złożenie wniosku. W celu wzmocnienia ochrony interesów dziecka, np. w przypadku konfliktów między rodzicami, we wniosku o wydanie dowodu osobistego zamieszczone będzie oświadczenie rodzica składającego wniosek o pozostawianiu dziecka pod władzą rodzicielską, która nie została ograniczona w ww. sposób oraz klauzula o treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.”. Oświadczenie składać się będzie pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Analogiczne regulacje znajdą zastosowanie w przypadku zgłoszenia utraty lub uszkodzenia

dowodu osobistego, zgłoszenia podejrzenia nieuprawnionego wykorzystania danych osobowych oraz zgłoszenia zawieszenia lub cofnięcia zawieszenia certyfikatów zamieszczonych w warstwie elektronicznej dowodu osobistego. Proponowane zmiany mają na celu wzmocnienie ochrony prawnej dziecka.

Elektroniczne usługi transakcyjne dla dzieci

Projektowana nowelizacja wprowadza możliwość zgłaszania utraty lub uszkodzenia dowodu osobistego dziecka poprzez dedykowaną usługę elektroniczną udostępnioną przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, jeżeli w rejestrze PESEL przy danych dziecka zamieszczono numer PESEL tego z rodziców, które dokonuje zgłoszenia.

Rozwiązanie to stanowić będzie ułatwienie dla rodziców, umożliwiając im natychmiastowe działanie w przypadku utraty lub uszkodzenia dowodu osobistego dziecka, bez konieczności realizacji czynności przez urzędnika. Skorzystanie z tej usługi będzie możliwe, jeżeli w rejestrze PESEL istnieć będzie powiązanie parentyzacyjne między rodzicem a dzieckiem. W chwili obecnej zgłoszenia takie są obsługiwane ręcznie przez urzędnika. Analogiczne regulacje przewidziano w odniesieniu do zawieszenia lub cofnięcia zawieszenia dowodu osobistego.

Weryfikacja tożsamości osoby

Dbając o prawidłową weryfikację tożsamości, projektowane przepisy umożliwią urzędnikowi zajmującemu się sprawami dowodów osobistych dostęp do rejestru PESEL, rejestru stanu cywilnego w zakresie danych zamieszczanych w odpisach skróconych aktu urodzenia, aktu małżeństwa i aktu zgonu oraz Rejestru Dokumentów Paszportowych w zakresie wydanych dokumentów paszportowych. Projektowane przepisy mają na celu wzmocnienie procedur umożliwiających prawidłowe potwierdzanie tożsamości obywatela. Aktualnie urzędnik zajmujący się sprawami dowodów osobistych, poza rejestrem PESEL, nie ma możliwości weryfikacji w systemach będących komponentami Systemu Rejestrów Państwowych określonych danych.

Informowanie o unieważnieniu dowodu osobistego

Projektowane przepisy wprowadzają obowiązek poinformowania posiadacza dowodu osobistego o dokonanym unieważnieniu dokumentu, jeżeli unieważnienie to następuje z powodu zmiany danych zawartych w dowodzie osobistym. Organ gminy odpowiedzialny za unieważnienie dokumentu będzie zobowiązany do przekazania tej informacji, jeżeli posiadacz

dowodu osobistego nie ma zarejestrowanych danych kontaktowych w rejestrze danych kontaktowych osób fizycznych. W sytuacji gdy dane kontaktowe posiadacza figurują w RDK, informacja o unieważnieniu jest już obecnie automatycznie przekazywana posiadaczowi. Informacja o unieważnieniu dowodu osobistego nie będzie również wysyłana do posiadacza dowodu osobistego, jeżeli zmiana nazwiska nastąpiła w wyniku zawarcia związku małżeńskiego. Wyłączenie takie jest zasadne, gdyż kierownik urzędu stanu cywilnego po zawarciu związku małżeńskiego informuje, co do zasady, o konieczności wymiany dowodu osobistego.

W przypadku braku danych kontaktowych w RDK, organ gminy będzie w pierwszej kolejności informował posiadacza dokumentu o unieważnieniu na adres do doręczeń elektronicznych. W przypadku braku tych danych, informacja zostanie wysłana na adres zameldowania posiadacza gromadzony w rejestrze PESEL. Jeżeli po dokonanej weryfikacji organ gminy stwierdzi brak możliwości przekazania informacji, dalsze działania w tym zakresie nie będą podejmowane. Powyższe ma na celu zabezpieczenie osoby przed skutkami posługiwania się dowodem osobistym, który został unieważniony z powodu zmiany danych.

Unieważnienie dowodu osobistego przez konsula

Nowelizacja wprowadza zmiany usprawniające procedurę w zakresie unieważnienia dowodu osobistego przez konsula Rzeczypospolitej Polskiej. Obecnie konsul RP przyjmuje zgłoszenia utraty lub uszkodzenia dowodu osobistego i przekazuje tę informację do organu gminy, który wydał dokument. Dowód osobisty jest unieważniany przez wystawcę dokumentu. Proponowane przepisy przewidują, że unieważnienia dowodu osobistego dokonywać będzie konsul RP bezpośrednio w Rejestrze Dowodów Osobistych, co przyspieszy procedurę i natychmiastowo zapewni ochronę interesów posiadacza dokumentu.

Wprowadzenie ww. rozwiązania skutkować będzie zmianą w zakresie upoważnienia ustawowego określonego w art. 54 ustawy (uchylenie pkt 14 i 15).

Przywrócenie ważności dowodu osobistego

Projektowane przepisy przewidują możliwość przywrócenia ważności dowodu osobistego unieważnionego na skutek oczywistej omyłki administracyjnej. W chwili obecnej nie jest to możliwe. Nowelizacja obejmie wyłącznie dowody osobiste, które nie posiadają warstwy elektronicznej oraz które nie zostały fizycznie anulowane. Jest to konsekwencją faktu, iż certyfikaty zamieszczone w warstwie elektronicznej, jeśli zostały unieważnione, nie mogą

zostać przywrócone. Wprowadzenie tej regulacji ma na celu eliminację skutków błędnych czynności administracyjnych.

Weryfikacja warstwy elektronicznej dowodu osobistego

W projekcie ustawy zaproponowano doprecyzowanie, aby organ gminy dokonywał weryfikacji poprawności warstwy elektronicznej dowodu osobistego w trakcie odbioru dowodu osobistego. Systemowo rozwiązanie jest już wdrożone, natomiast w sytuacjach wyjątkowych zaproponowano możliwość, aby wydanie dowodu osobistego mogło nastąpić bez tej weryfikacji (podobnie jest obecnie w przypadku weryfikacji odcisków palców). Jednocześnie osoba będzie mogła zgłosić się w późniejszym czasie do organu gminy w celu dokonania tej weryfikacji. W przypadku odbioru dowodu osobistego w miejscu pobytu osoby wstępna weryfikacja poprawności warstwy elektronicznej dowodu osobistego będzie następować w siedzibie organu gminy (przed wyjazdem urzędnika do miejsca pobytu osoby).

Gromadzenie w RDO zgłoszeń i wniosków

Projekt przewiduje, że w Rejestrze Dowodów Osobistych będą gromadzone zgłoszenia zawieszenia lub cofnięcia zawieszenia certyfikatów zamieszczonych w warstwie elektronicznej dowodu osobistego, zgłoszenia utraty lub uszkodzenia dowodu osobistego, zgłoszenia podejrzenia nieuprawnionego wykorzystania danych osobowych oraz wnioski o wydanie zaświadczenia zawierającego pełny odpis danych, o których mowa w art. 56 ust. 1 pkt 1, 2, 2b, 3, 4, 4a, 7 i 8 ustawy o dowodach osobistych, przetwarzanych w Rejestrze Dowodów Osobistych. Gromadzone będą również dokumenty w formie dokumentu utrwalonego w postaci elektronicznej oraz odwzorowania cyfrowe dokumentów sporządzonych w postaci papierowej dotyczące ww. zgłoszeń i wniosku. W RDO będą gromadzone też dokumenty dotyczące wniosku o wydanie dowodu osobistego oraz odbioru dowodu osobistego (np. pełnomocnictwo do odbioru dowodu osobistego przedłożone w organie gminy zostanie zeskanowane na etapie odbioru tego dokumentu i będzie gromadzone w RDO). Tym sposobem projekt wdraża dalszą informatyzację procesów związanych z obsługą spraw dowodowych. Należy przy tym zaznaczyć, że od grudnia 2023 r. wniosek o wydanie dowodu składa się na specjalnym urządzeniu tzw. signature pad. Odbioru dokonuje się w podobny sposób. W analogiczny sposób realizowane są również – od lipca 2025 r. – ww. zgłoszenia i wnioski o wydanie zaświadczenia.

Wydawanie zaświadczeń zawierających dane osobowe dzieci

Nowelizacja ustawy doprecyzuje, że zaświadczenie zawierające dane dziecka może otrzymać wyłącznie osoba, która sprawuje aktualnie władzę rodzicielską nad dzieckiem. Aby zapewnić weryfikowalność statusu wnioskodawcy, będzie on zobowiązany do złożenia oświadczenia o pozostawianiu dziecka pod jego władzą rodzicielską. Takie oświadczenie będzie składane pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

Udostępnianie dokumentacji związanej z dowodami osobistymi

Projektowane przepisy umożliwią osobom najbliższym dostęp do dokumentacji związanej z dowodami osobistymi zmarłych członków rodziny. Przedmiotowa zmiana przepisów wychodzi naprzeciw orzecznictwu Naczelnego Sadu Administracyjnego (NSA), który w wyrokach o sygn. akt II OSK 1761/22, II OSK 1762/22, II OSK 1983/22 oraz II OSK 517/23 zakwestionował powoływanie się członków rodziny osoby zmarłej na przepisy prawa określające dobra osobiste, w tym ich ochronę tj. art. 23 i 24 Kodeksu cywilnego. NSA rozstrzygnął, że kult pamięci osoby zmarłej (jako dobro osobiste) jest chroniony na gruncie prawa cywilnego w sytuacji, gdy powstaje jego zagrożenie lub naruszenie. Dopiero wówczas można wystąpić o jego ochronę. W sytuacji braku zagrożenia lub naruszenia dobra osobistego, brak jest interesu prawnego w domaganiu się jego ochrony. Istnienie dobra osobistego jest kwestią faktu. Interes prawny ma natomiast wynikać z prawa, a nie z faktu. (...) dopiero z potrzeby ochrony dobra osobistego może wynikać cudzy interes prawny. Z uwagi na takie stanowisko NSA, w aktualnym stanie prawnym członkowie rodziny osoby zmarłej są praktycznie pozbawieni dostępu do dokumentacji związanej z dowodami osobistymi, która niewątpliwie kreuje więź z osobą zmarłą. Wprowadzenie tej regulacji ma pozwolić rodzinie osoby zmarłej na nieskrępowane utrzymywanie tej więzi, co pozwoli na kultywowanie pamięci osoby zmarłej.

Inne zmiany, w tym o charakterze legislacyjnym i redakcyjnym

Projekt ustawy wprowadza również inne zmiany, które mają na celu doprecyzowanie i uspoźnienie niektórych przepisów w obowiązującej ustawie o dowodach osobistych, w szczególności doprecyzowanie w zakresie przechowywania dokumentacji dowodowej (art. 2 ust. 1 pkt 5), uspoźnienie posługiwania się w ustawie pojęciem „Unia Europejska” (art. 4 ust. 1), dodanie regulacji stanowiącej, że ustalenie kodów PIN do certyfikatów zamieszczonych w warstwie elektronicznej może mieć miejsce w dowolnym organie gminy (art. 12b ust. 2), doprecyzowanie, że po złożeniu wniosku online osoba powinna się zgłosić również w celu

pobrania odcisków palców (art. 24 ust. 3f), zmiana w zakresie podstawy do wydania dowodu osobistego (art. 32).

W celu konieczności zapewnienia udziału, na jednym z etapów procesu wydawania dowodu osobistego (wnioskowanie lub odbiór), rodzicowi, którego dziecko skorzystało z przewidzianej w art. 25 ust. 3 możliwości złożenia wniosku nie wcześniej niż 30 dni przed datą 18 urodzin, a które w dacie odbioru dowodu osobistego pozostaje nadal osobą niepełnoletnią, doprecyzowano art. 30 ust. 2 przez wyłączenie możliwości odbioru dowodu osobistego przez osobę o ograniczonej zdolności do czynności prawnych w przypadku, o którym mowa w art. 25 ust. 3.

W projekcie przewidziano również zmianę w zakresie art. 9a poprzez zastąpienie odwołania do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1157 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie poprawy zabezpieczeń dowodów osobistych obywateli Unii i dokumentów pobytowych wydawanych obywatelom Unii i członkom ich rodzin korzystającym z prawa do swobodnego przemieszczania się (Dz. Urz. UE L 188 z 12.07.2019, str. 67), którego nieważność stwierdził w wyroku TSUE, odwołaniem do rozporządzenia Rady (UE) 2025/1208 z dnia 12 czerwca 2025 r. w sprawie poprawy zabezpieczeń dowodów osobistych obywateli Unii i dokumentów pobytowych wydawanych obywatelom Unii i członkom ich rodzin korzystającym z prawa do swobodnego przemieszczania się (Dz. Urz. UE L 2025/1208 z 20.06.2025).

Dodatkowo zaproponowano uchylenie art. 9b, zgodnie z którym minister właściwy do spraw wewnętrznych i minister właściwy do spraw informatyzacji realizują działania w celu zapewnienia prawidłowego stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1157 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie poprawy zabezpieczeń dowodów osobistych obywateli Unii i dokumentów pobytowych wydawanych obywatelom Unii i członkom ich rodzin korzystającym z prawa do swobodnego przemieszczania się. Powyższy przepis stanowił bowiem podstawę prawa materialnego do występowania przez właściwego dysponenta części budżetowej do ministra właściwego do spraw finansów publicznych z wnioskiem o uruchomienie środków finansowych ujętych w rezerwie celowej, przeniesienie środków do budżetu dysponenta oraz podstawę prawną do dokonania niezbędnych wydatków. Wcześniejsze wejście w życie tego przepisu miało na celu umożliwienie ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych oraz ministrowi właściwemu do spraw informatyzacji wydatkowania, przed dniem 2 sierpnia 2021 r. (po zmianie – 7 listopada 2021 r.), określonych

środków finansowych w celu realizacji zadań związanych z wdrożeniem rozporządzenia 2019/1157. Wydatkowanie określonych środków finansowych przed dniem 2 sierpnia 2021 r. (po zmianie – 7 listopada 2021 r.) wynikało z konieczności przygotowania się właściwych podmiotów do wydawania nowych dowodów osobistych.

Ustawa – Prasc

Celem nowelizacji ustawy – Prasc jest usprawnienie procesów z zakresu rejestracji stanu cywilnego, m.in. przez wprowadzenie rozwiązań adekwatnych do obecnych potrzeb społecznych w zakresie zamieszczania fikcyjnych danych ojca, tzw. danych krytych (uzależniając zamieszczanie takich danych od woli uprawnionych podmiotów, tj. osoby zgłaszającej urodzenie, matki dziecka, osoby przysposabiającej). Powyższe jest odpowiedzią na oczekiwania społeczne oraz wyeliminuje niezadowolenie (skargi) obywateli, jest także uwzględnieniem postulatów Rzecznika Praw Obywatelskich, środowiska urzędników stanu cywilnego w kwestii odejścia od obligatoryjności zamieszczenia danych krytych w akcie urodzenia dziecka.

Na gruncie obowiązującego przepisu art. 61 ustawy – Prasc, jeżeli nie stosuje się domniemania, że mąż matki dziecka jest ojcem dziecka, dane ojca zamieszcza się w sporządzanym akcie urodzenia w razie uznania ojcostwa albo sądowego ustalenia ojcostwa (art. 61 ust. 1 ustawy).

Jeżeli nie nastąpiło uznanie ojcostwa albo sądowe ustalenie ojcostwa, imię ojca wskazuje osoba zgłaszająca urodzenie. Jeżeli tego nie zrobi, to w akcie urodzenia zamieszcza się imię ojca wybrane przez kierownika urzędu stanu cywilnego. Natomiast jako nazwisko ojca i jego nazwisko rodowe zamieszcza się nazwisko matki z chwili urodzenia dziecka, z adnotacją o wpisaniu nazwiska matki i wybranego imienia jako danych ojca (art. 61 ust. 2 ustawy).

Ww. regulacja jest kontynuacją rozwiązań funkcjonujących jeszcze w poprzednich stanach prawnych. Miała ona na celu ochronę interesów dziecka w kwestii ukrycia jego nieustalonego pochodzenia w zakresie danych ojca, pozwalając tym samym na zrównanie statusu wszystkich dzieci w tym względzie. Z tego powodu przepis art. 61 ust. 2 ustawy przewiduje obecnie obligatoryjne wpisywanie do aktu urodzenia dziecka tzw. danych przesłaniających, jeżeli nie zachodzi domniemanie pochodzenia dziecka od męża matki ani nie nastąpiło uznanie lub sądowe ustalenie ojcostwa.

Obecnie instytucja tzw. danych przesłaniających jest postrzegana często jako rozwiązanie archaiczne, nie zawsze służące dobru dziecka.

Jak wskazują środowiska urzędników stanu cywilnego (SUSC) „Dzisiaj w znacznej mierze zdezaktualizowały się już argumenty, które decydowały o wprowadzaniu do polskiego prawa danych przesłaniających. Chodziło bowiem o zapewnienie dzieciom pozamałżeńskim równego statusu poprzez fikcyjne podawanie danych ojca, tj. nazwiska matki i wybranego imienia. Miało to chronić w najpełniejszy sposób dobro dziecka. Podejście do tej regulacji zasadniczo zmieniło przemieszczanie się obywateli polskich w ramach UE, osiedlanie się i zakładanie rodzin za granicą, a także rozwój technologiczny, a co za tym idzie zmiany stanu świadomości. Mechanizm, który miał niegdyś chronić dzieci przed ostracyzmem środowiskowym, dzisiaj stanowi często przeszkodę w możliwości korzystania z pełni praw obywatelskich. Wskazać należy na problemy dzieci, których akt urodzenia zawiera dane przesłaniające, ponieważ w wielu państwach zachodnich umieszczanie w akcie urodzenia dziecka fikcyjnych danych ojca często stwarza problemy z wyjaśnieniem sytuacji oraz konieczność ponoszenia dodatkowych kosztów na tłumaczenia przysięgłe, a i tak może to być dokument niewystarczający”.

Zdecydowano się na wprowadzenie fakultatywności zamieszczania danych ojca w miejsce obecnego obligatoryjnego ich zamieszczania (dot. art. 61 ust. 2, art. 67 ust. 5 i art. 71 ust. 3 ustawy), zależnie od woli odpowiednio osoby zgłaszającej urodzenie, matki czy przysposabiającego wyrażonej we wniosku.

Jednocześnie dopuszczono, na wniosek osoby, której akt dotyczy, lub jej przedstawiciela ustawowego możliwość sprostowania aktów stanu cywilnego, które takie dane zawierają.

Ustawa o dokumentach paszportowych

Celem nowelizacji jest usprawnienie procesów z zakresu wydawania, odmowy wydania, unieważniania, udostępniania dokumentacji związanej z wydaniem dokumentu paszportowego, a także przywracania ważności dokumentów paszportowych. W pierwszej kolejności uregulowania wymaga sposób postępowania z wnioskiem/dokumentem paszportowym w sytuacji skierowania przez uprawniony organ wniosku o odmowę wydania dokumentu paszportowego lub jego unieważnienie. Obecne przepisy ustawy o dokumentach paszportowych co prawda regulują przedmiotową materię, jednak zawierają pewną lukę w sposobie postępowania organów paszportowych w sytuacji, gdy wniosek o odmowę wydania dokumentu lub też o jego unieważnienie wpłynie do organu paszportowego po spersonalizowaniu dokumentu, lecz przed jego wydaniem.

W zakresie przepisów traktujących o prawie obywatela do obniżonej opłaty za wydanie paszportu zaproponowano doprecyzowanie regulacji w odniesieniu do emerytów i rencistów pobierających świadczenia emerytalne z innych, niż Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, systemów zabezpieczenia emerytalnego.

Projektowana regulacja (art. 9 ust. 3a) wprowadza mechanizmy umożliwiające ministrowi właściwemu do spraw zagranicznych dokonywanie czynności w ramach nadzoru, w stosunku do konsulów, z tym zastrzeżeniem, że wyniki z przeprowadzonych czynności będą przekazywane ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.

Projektowany art. 24 zakłada, że po złożeniu wniosku o wydanie paszportu lub paszportu tymczasowego wniesiona opłata za paszport lub paszport tymczasowy nie podlega zwrotowi. Nie odstępując od tej generalnej zasady, planowane jest uregulowanie sytuacji, w której obywatel wniósł wyższą niż wymaganą opłatę paszportową. W takiej sytuacji, obywatel będzie miał prawo do zwrotu „nadwyżki” opłaty paszportowej po złożeniu wniosku w tej sprawie do organu paszportowego, do którego została wniesiona opłata paszportowa.

W art. 31 proponuje się doprecyzowanie, iż możliwość złożenia wniosku o wydanie paszportu lub paszportu tymczasowego dla osoby do 12. roku życia, przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, dotyczy wyłącznie osób, którym nadano uprzednio numer PESEL. Zmiana ta stanowi odpowiedź na postulat organów paszportowych (konsulów), do których kierowane są wnioski – bez stawiennictwa w urzędzie – o wydanie dokumentu paszportowego dla osób nieposiadających numeru PESEL.

W art. 38 zaproponowano rozszerzenie katalogu danych, których podania organ paszportowy może żądać w celu potwierdzenia tożsamości osoby ubiegającej się o wydanie dokumentu paszportowego, zwłaszcza w sytuacji, gdy osoba nie posiada żadnego ważnego dokumentu tożsamości.

W art. 43 zaproponowano wprowadzenie regulacji umożliwiającej wyrażenie zgody na wydanie dokumentu paszportowego przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw informatyzacji.

Projektowany art. 45 zakłada rozszerzenie katalogu przypadków, w których organ paszportowy może odmówić przyjęcia wniosku o wydanie paszportu lub paszportu tymczasowego. Nowa regulacja umożliwi organom paszportowym poza granicami kraju (konsul) poinformowanie na piśmie obywatela o nieprzyjęciu wniosku w sytuacji, gdy osoba ta nie dysponowała wcześniej

polskim dokumentem tożsamości i nie posiada potwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego wydanego przez właściwego wojewodę. Dodatkowo, minister właściwy do spraw zagranicznych zyska możliwość odmowy przyjęcia wniosku o wydanie paszportu dyplomatycznego oraz służbowego Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sytuacji, gdy z wnioskiem o wydanie takiego dokumentu wystąpi osoba do tego nieuprawniona.

W art. 49 przewidziano możliwość wydania dokumentu paszportowego członkom rodziny osób zajmujących stanowisko lub pełniących funkcje: a) związane z przywilejami i immunitetami dyplomatycznymi na podstawie umów międzynarodowych, których stroną jest Rzeczpospolita Polska, lub zwyczajów międzynarodowych, b) w wyniku skierowania do pracy w organizacjach międzynarodowych, na wniosek organu kierującego. Ograniczenie prawa rodzin osób zajmujących stanowisko lub pełniących funkcje związane z przywilejami i immunitetami dyplomatycznymi na podstawie umów międzynarodowych, których stroną jest Rzeczpospolita Polska, lub zwyczajów międzynarodowych, a także osób skierowanych do pracy w organizacjach międzynarodowych, na wniosek organu kierującego, do posługiwania się paszportami dyplomatycznymi podczas przebywania poza granicami Rzeczypospolitej jest sprzeczne z postanowieniami i zwyczajem międzynarodowym do nadawania im przywilejów i immunitetów wynikających z treści Konwencji wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych, sporządzonej w Wiedniu dnia 18 kwietnia 1961 r. (Dz. U. z 1965 r. poz. 232).

W art. 62 zaproponowano rozszerzenie katalogu podmiotów, do których można zgłosić fakt utraty lub uszkodzenia paszportu lub paszportu tymczasowego, przez dodanie ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

W art. 70 zaproponowano doprecyzowanie, że unieważnienie paszportu lub paszportu tymczasowego na wniosek obywatela może nastąpić w sytuacji, gdy wnioskodawca posiada dokument.

Dodawane przepisy art. 76a i art. 76b dotyczą zniszczenia dokumentów paszportowych, zarówno posiadających warstwę elektroniczną (paszport, paszport dyplomatyczny, paszport służbowy Ministerstwa Spraw Zagranicznych), jak i niezawierających warstwy elektronicznej (paszport tymczasowy). Chodzi o skuteczne zniszczenie danych zawartych w warstwie elektronicznej dokumentu paszportowego, celem uniemożliwienia ich wykorzystania. Paszporty, paszporty dyplomatyczne, paszporty służbowe Ministerstwa Spraw Zagranicznych będą przekazywane do ministra właściwego do spraw wewnętrznych. Koszty utylizacji będą pokrywane przez ministra w ramach limitu wydatków.

W projekcie zakłada się ponadto umożliwienie przywrócenia ważności paszportu lub paszportu tymczasowego przez ministra właściwego do spraw informatyzacji w sytuacji, gdy do ich unieważnienia doszło wskutek oczywistej omyłki urzędnika.

Projekt przewiduje również doprecyzowanie przepisów dotyczących zasad i sposobu udostępniania dokumentacji związanej w wydawaniem dokumentów paszportowych.

Pozostałe zmiany mają charakter dostosowujący i porządkowy.

Ustawa o obywatelstwie polskim

Celem nowelizacji ustawy o obywatelstwie polskim jest wyposażenie ministra właściwego do spraw wewnętrznych w uprawnienie, które zostanie określone w art. 13 ust. 3 ustawy zmienianej, polegające na dostępie do danych z Rejestru Dokumentów Paszportowych oraz z Rejestru Dowodów Osobistych w sprawach o nadanie obywatelstwa polskiego, uznanie za obywatela polskiego, przywrócenie obywatelstwa polskiego, wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego, a także potwierdzenie posiadania lub utraty obywatelstwa polskiego,

Termin wejścia w życie ustawy został określony, co do zasady, na dzień 1 lipca 2026 r., z zastrzeżeniem, iż w zakresie wprowadzenia pewnych rozwiązań technicznych zostanie wydany komunikat ministra właściwego do spraw wewnętrznych, który wskaże dzień wdrożenia danych rozwiązań.

Projekt ustawy nie wymaga przedstawienia właściwym instytucjom i organom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projekt ustawy jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Projektowana regulacja nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039, z późn. zm.) i nie podlega notyfikacji Komisji Europejskiej.

Stosownie do postanowień art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2025 r. poz. 677) oraz zgodnie z § 52 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2024 r. poz. 806, z późn. zm.) projekt ustawy został udostępniony w Biuletynie Informacji

Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji w serwisie Rządowy Proces Legislacyjny.

Projekt ustawy nie podlega dokonaniu oceny OSR przez koordynatora OSR w trybie § 32 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów.